

Wyrok z dnia 4 grudnia 2009 r.

III UK 44/09

Ocena przedawnienia zobowiązania wynikającego z decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej, o którym mowa w art. 118 § 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.) i art. 24 ust. 5d ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.), wykracza poza przedmiot postępowania w sprawie wszczętej odwołaniem od decyzji ustalającej taką odpowiedzialność. Przedmiotem tego postępowania może być natomiast zachowanie terminu do wydania decyzji, o którym mowa w art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej.

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski, Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 4 grudnia 2009 r. sprawy z odwołania Ryszarda Ś. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w L. z udziałem zainteresowanego Wiesława T. o zapłatę należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 17 lutego 2009 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 5 listopada 2004 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w L. stwierdził, że Ryszard Ś., członek zarządu Zakładu Odzieżowego „S.” spółki z o.o. z siedzibą w Ł. jest odpowiedzialny za zobowiązania tej spółki za okres od sierpnia 1999 r. do lipca 2002 r. z tytułu niezapłaconych składek na ubezpieczenia społeczne w kwocie 162.699,74 zł z odsetkami, na ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 19.057,55 zł z odsetkami oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świad-

czeń Pracowniczych w kwocie 13.488,04 zł z odsetkami. Wyrokiem z dnia 29 listopada 2005 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił zaskarżoną decyzję i umorzył wnioskodawcy w całości należności z tytułu składek za okres wskazany w decyzji. Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 15 listopada 2006 r., uwzględniając apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie Ryszarda Ś. Wyrok ten został uchylony przez Sąd Najwyższy, który uchylił również wyrok Sądu pierwszej instancji, przekazując sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w Lublinie wyrokiem z dnia 11 lipca 2008 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że nie obciążył Ryszarda Ś. za zobowiązania spółki z tytułu nieuregulowanych składek na ubezpieczenie zdrowotne, na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od sierpnia 1999 r. do lipca 2002 r. i oddalił odwołanie w pozostałej części.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że odwołujący się od 17 listopada 1996 r. był prezesem zarządu spółki z o.o. „S.”. Do 31 stycznia 2000 r. wiceprezesem zarządu i udziałowcem spółki był również Wiesław T. Na przełomie lat 2001/2002 rozpoczęły się problemy finansowe firmy z uwagi na brak ciągłości produkcji oraz w związku z nieterminowym regulowaniem zobowiązań przez głównego kooperanta spółki - firmę R. z W. Wynagrodzenia wypłacano pracownikom terminowo, nie regulowano jednak większości zobowiązań wobec Urzędu Skarbowego i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W 2002 r. sytuacja spółki nieco się poprawiła, ale nadal jedynie w bardzo ograniczonym zakresie regulowała ona należności podatkowe i składkowe. W dniu 30 czerwca 2002 r. dokonano kradzieży środków trwałych należących do spółki. Skradzione maszyny stanowiły część linii produkcyjnej, wobec czego po tym zdarzeniu produkcja była prowadzona jedynie w szczątkowym zakresie. Zwolniono 80% pracowników. Firma ubezpieczeniowa wypłaciła spółce odszkodowanie w wysokości 10.000 zł.

Spółka posiadała zobowiązania wobec Urzędu Gminy M. - w kwocie 31.348,36 zł, wobec [...] Urzędu Skarbowego w L. - w kwocie 27.119,60 zł oraz wobec ZUS - w kwocie 199.865,51 zł. W okresie 6 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości spółka regulowała jedynie bieżące należności. Zobowiązania wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w ogóle nie zostały uregulowane. Należności te były dochodzone przez ZUS w trybie postępowania egzekucyj-

nego. Egzekucja administracyjna skierowana do majątku spółki okazała się bezskuteczna. W dniu 8 maja 2003 r. spółka wystąpiła o ogłoszenie upadłości. Sąd Rejonowy w Lublinie postanowieniem z dnia 3 września 2003 r. oddalił ten wniosek na podstawie art. 13 § 1 ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze ze względu na brak majątku wystarczającego nawet na zaspokojenie kosztów postępowania.

Na podstawie tak ustalonego w sprawie stanu faktycznego Sąd pierwszej instancji uznał, że odwołujący się ponosi odpowiedzialność za zaległości spółki z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w myśl art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.; dalej jako: ustawa systemowa) w związku z art. 116 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.; dalej jako: Ordynacja), albowiem Zakład Ubezpieczeń Społecznych wykazał, że powstały one w okresie, gdy Ryszard Ś. pełnił funkcję członka zarządu tej spółki oraz że ich egzekucja okazała się bezskuteczna, nie zaszły natomiast okoliczności zwalniające odwołującego się od tej odpowiedzialności, bo nie można uznać, iż wniosek o ogłoszenie upadłości złożył we właściwym czasie. Według Sądu Okręgowego, Ryszard Ś. nie ponosi natomiast odpowiedzialności za zaległości spółki z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, ponieważ do tych zaległości nie stosuje się przepisów Ordynacji regulujących odpowiedzialność osób trzecich, co wynika z treści art. 32 ustawy systemowej, zgodnie z którym przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne stosuje się odpowiednio do składek na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych jedynie w zakresie ich poboru, egzekucji, wymierzania odsetek za zwłokę i dodatkowej opłaty, przepisów karnych, dokonywania zabezpieczeń na wszystkich nieruchomościach, ruchomościach i prawach zbywalnych dłużnika oraz stosowania ulg i umorzeń.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, po rozpoznaniu apelacji obu stron od wyroku Sądu Okręgowego, wyrokiem z dnia 17 lutego 2009 r. zmienił to orzeczenie w ten sposób, że oddalił odwołanie Ryszarda Ś. od decyzji organu ubezpieczeń społecznych również w części dotyczącej jego odpowiedzialności za zaległości spółki z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i oddalił w całości apelację odwołującego się.

Sąd drugiej instancji uznał, iż pozytywne przesłanki odpowiedzialności wnioskodawcy za zaległości składkowe spółki ustalone zostały w sposób prawidłowy. Zasadnie Sąd Okręgowy uznał również, iż odwołujący się nie wykazał istnienia przesłanek zwalniających go z tej odpowiedzialności. Według Sądu odwoławczego nietrafne było jednak stanowisko Sądu pierwszej instancji odnośnie do braku możliwości obciążenia wnioskodawcy odpowiedzialnością za zaległości z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Sąd Apelacyjny w tym zakresie podzielił pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale z dnia 4 czerwca 2008 r., II UZP 3/08, zgodnie z którym członkowie zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, na podstawie art. 116 Ordynacji w związku z art. 32 ustawy systemowej oraz w związku z art. 31 tej ustawy, mogą zostać obciążeni odpowiedzialnością za niezapłacone w terminie przez tę spółkę składki na oba Fundusze oraz na ubezpieczenie zdrowotne.

W ocenie Sądu drugiej instancji, nie zasługiwał natomiast na uwzględnienie podstawowy zarzut apelacyjny odwołującego się dotyczący naruszenia prawa materialnego, tj. art. 118 § 2 Ordynacji w związku z art. 31 ustawy systemowej przez jego niezastosowanie. Zgodnie z tym przepisem, przedawnienie zobowiązania wynikającego z decyzji o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej następuje po upływie trzech lat od końca roku kalendarzowego, w którym decyzja została doręczona. Stosownie natomiast do art. 24 ust. 5d ustawy systemowej, przedawnienie należności z tytułu składek wynikających z decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej lub następcy prawnego następuje po upływie 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym decyzja została wydana. Przepis ten reguluje termin przedawnienia należności z tytułu składek, a zatem znajduje w niniejszej sprawie zastosowanie zamiast art. 118 § 2 Ordynacji.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wywiódł wnioskodawca, opierając ją na podstawie naruszenia prawa materialnego przez niezastosowanie art. 118 § 2 Ordynacji w związku z art. 31 ustawy systemowej w sytuacji, gdy od wydania decyzji przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych upłynął już termin określony w tym przepisie.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania oraz pozostawienie temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

W uzasadnieniu skargi podniesiono, że w aktualnym stanie prawnym termin przedawnienia zobowiązania wynikającego z decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej za zobowiązania składkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością regulują dwa przepisy, tj. art. 118 § 2 Ordynacji w związku z art. 31 ustawy systemowej przewidujący trzyletni termin przedawnienia liczony od końca roku kalendarzowego, w którym została doręczona decyzja oraz art. 24 ust. 5d ustawy systemowej wskazujący na pięcioletni termin przedawnienia liczony od końca roku kalendarzowego, w którym została wydana decyzja. Zdaniem skarżącego, w tej sytuacji powinien mieć zastosowanie przepis korzystniejszy w danych okolicznościach dla zobowiązanego, czyli w niniejszej sprawie art. 118 § 2 Ordynacji w związku z art. 31 ustawy systemowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 476 § 2 k.p.c., sprawą z zakresu ubezpieczeń społecznych jest sprawa, w której wniesiono odwołanie od decyzji organu rentowego. Zakres i przedmiot rozpoznania sądowego wyznacza zatem treść decyzji organu rentowego. Decyzja zapada po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego, a w późniejszym postępowaniu, wywołanym odwołaniem do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, zgodnie z systemem orzekania w sprawach z tego zakresu, sąd rozstrzyga o prawidłowości zaskarżonej decyzji. W sprawie, w której wniesiono odwołanie od decyzji organu rentowego, przedmiot sporu nie może więc wykraczać poza treść tej decyzji.

W niniejszej sprawie skarżący odwołał się od decyzji dotyczącej jego odpowiedzialności jako członka zarządu spółki kapitałowej za zobowiązania składkowe tej spółki. Taki przedmiot decyzji wyznaczał też granice sporu w sprawie sądowej. Chodziło zatem o rozstrzygnięcie, czy spełnione zostały przesłanki do obciążenia skarżącego odpowiedzialnością za zaległości składkowe spółki wynikające z art. 116 § 1 Ordynacji w związku z art. 31 ustawy systemowej, a w odniesieniu do składek na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych - z art. 116 § 1 Ordynacji w związku z art. 32 ustawy systemowej i w związku z art. 31 tej ustawy. Jeżeli natomiast chodzi o przedawnienie, w granicach sporu sądowego wyznaczonego treścią zaskarżonej decyzji mieściło się wyłącznie stwierdzenie, czy nie upłynął termin zakreślony przepisami na wydanie tej decyzji. Zgodnie bowiem z art. 118 § 1 Ordynacji w związku z art. 31 ustawy systemowej, nie

można wydać decyzji o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym powstała zaległość podatkowa, upłynęło 5 lat.

Przedawnienie zobowiązania wynikającego z decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej, o którym mowa w art. 118 § 2 Ordynacji, nie stanowi natomiast elementu stosunku prawnego będącego przedmiotem decyzji ustalającej taką odpowiedzialność (por. również wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2008 r., I UK 151/08, OSNP 2010 nr 11-12, poz. 146 czy wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z dnia 21 stycznia 2009 r., I SA/Sz 523/08, LEX nr 510021). Kwestia ta aktualizuje się bowiem dopiero na etapie postępowania egzekucyjnego, czyli w sytuacji, gdy chodzi o wykonanie zobowiązania wynikającego z prawomocnej decyzji dotyczącej obciążenia osoby trzeciej, w tym przypadku członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, za zaległości składkowe tej spółki, a zatem dopiero po prawomocnym rozstrzygnięciu sporu sądowego co do prawidłowości orzeczenia odpowiedzialności osoby trzeciej za zaległości składkowe. Sąd rozpoznający odwołanie od decyzji ustalającej odpowiedzialność członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za zaległości składkowe tej spółki nie ma zatem nie tylko obowiązku, ale i uprawnienia, do badania kwestii przedawnienia zobowiązania wynikającego z tej decyzji, albowiem wykracza to poza ramy przedmiotu sporu podanego mu pod osąd. Wynika z tego, iż do rozpoznania niniejszej sprawy nie miał zastosowania ani art. 24 ust. 5d ustawy systemowej, ani też art. 118 § 2 Ordynacji w związku z art. 31 ustawy systemowej, wobec czego bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu między stronami pozostaje również kwestia relacji pomiędzy tymi przepisami.

Mając to na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====